

Notatka z czwartego posiedzenia
Zespołu do kontynuacji prac nad projektem ustawy o biegłych sądowych,
które odbyło się w dniu 9 sierpnia 2011 r., od godz. 11.00

Uczestnicy:

Ministerstwo Sprawiedliwości:

Pan **Karol Dalek** - dyrektor Departamentu Organizacyjnego,
Pani **Beata Sawicka-Felczak** - naczelnik Wydziału Syndyków, Biegłych Sądowych oraz
Biegłych Rewidentów Departamentu Organizacyjnego,
Pani **Bożena Murawska - Kolota** - sędzia, główny specjalista w Departamencie Sądów
Powszechnych,
Pan **Marcin Mazuryk** - główny specjalista w Departamencie Legislacyjno-Prawnym,
Pan **Janusz Kopciński** - główny specjalista w Departamencie Organizacyjnym.

Przedstawiciele środowiska biegłych sądowych - członkowie zespołu:

Pan **Tadeusz Tomaszewski** - prof. dr hab., prorektor Uniwersytetu Warszawskiego, biegły z
zakresu kryminalistyki i badań dokumentów,
Pan **Tadeusz Widła** - prof. dr hab. Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, biegły z zakresu
ekspertyzy dokumentów, psychologii pisma i badania autentyczności dzieł sztuki
Pan **Jerzy Pobocho** - dr n. med., Prezes Polskiego Towarzystwa Psychiatrii Sądowej, biegły z
zakresu psychiatrii,
Pan **Adam Reza** - pracownik Zakładu Badania Wypadków Drogowych Instytutu Ekspertyz
Sądowych w Krakowie, biegły z zakresu technicznej i kryminalistycznej
rekonstrukcji wypadków drogowych i techniki samochodowej,
Pan **Romuald Tomczyk** - prezes Zarządu Stowarzyszenia Rzeczoznawców Ekonomicznych,
biegły z zakresu analiz ekonomiczno-finansowych,
Pan **Jerzy Chomont** - biegły z zakresu budownictwa i instalacji sanitarnych.

Goście:

Pani **Barbara Świątek** - prof. dr hab. n. med., Konsultant Krajowy w Dziedzinie Medycyny
Sądowej, Katedra i Zakład Medycyny Sądowej Akademii Medycznej we
Wrocławiu,
Pan **Karol Śliwka** - prof. dr hab. n. med., Katedra i Zakład Medycyny Sądowej Collegium
Medicum w Bydgoszczy,

Pan **Dariusz Laskowski** - major, zastępca dyrektora Biura Badań Kryminalistycznych
Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
Pani **Ewa Sobińska** - biegły rewident, przedstawiciel Krajowej Izby Biegłych Rewidentów,
Pani **Sylwia Morawska** - prokurator, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury,
Pan **Wojciech Kłosiński** - zastępca dyrektora Departamentu Zdrowia Publicznego
Ministerstwa Zdrowia,
Pani **Lidia Romańska** - Naczelnik Wydziału Organizacyjno-Prawnego Departamentu Nauki i
Szkolnictwa Wyższego Ministerstwa Zdrowia,
Pani **Wioletta Drożdż** - Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższego Ministerstwa Zdrowia.

Na wstępie Pan Karol Dałek przywitał nowo zaproszonych gości, którzy będą brali udział w pracach Zespołu, w związku z ustaleniami poczynionymi przez Ministerstwo Sprawiedliwości z Ministerstwem Zdrowia. Uczestnikom posiedzenia przekazano kopie stanowiska Polskiego Towarzystwa Rzeczoznawców Majątkowych dotyczącego dotychczasowych prac zespołu. Członkom Zespołu wręczono również zaproszenia do wzięcia udziału w organizowanym przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie seminarium „Patologie gospodarcze w procesie sądowym. Rola Biegłych”, które odbędzie się 21 października 2011 r..

Następnie głos zabrali zaproszeni goście, uczestniczący po raz pierwszy w posiedzeniu Zespołu.

Pani Barbara Świątek przedstawiła najistotniejsze problemy jakie wiążą się z funkcjonowaniem biegłych sądowych w zakresie instytucji opiniujących - zakładów medycyny sądowej. Wskazała, iż obecnie funkcjonuje w strukturach szkół wyższych 10 takich jednostek i wobec braku jednolitości przepisów dotyczących opiniowania, każda z nich, niezależnie, radzi sobie sama w tym zakresie.

Podkreśliła, iż istotny problem stanowi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzania dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, co w szczególności dotyczy taryf wynagrodzeń, określonych w załącznikach do rozporządzenia.

Kolejno zaznaczyła problemy z podołaniem liczbie zleceń kierowanych do zakładów medycyny sądowej, a także szkoleniem kadry, profesjonalnie przygotowywanej do współpracy z organami wymiaru sprawiedliwości. Zaznaczyła, iż zakłady medycyny sądowej jako jedyne podmioty prowadzą szkolenia ukierunkowane na prace opiniodawcze.

Pan Karol Śliwka odnosząc się do dotychczasowych prac zespołu wskazał w szczególności, iż nie można zgodzić się na zlecenie przez biegłych przygotowywania opinii bądź ich części osobom trzecim.

Przedstawił również pomysł ustanowienia Krajowego Konsultanta w Dziedzinie Medycyny Sądowej stałym współpracownikiem prezesów sądów okręgowych w ustanawianiu biegłych sądowych z zakresu medycyny, a także zaproponował wykorzystywanie konsultantów krajowych i wojewódzkich z innych dziedzin medycyny, do sprawowania nadzoru nad odpowiadającymi ich specjalnościom biegłymi.

Ponadto podniósł, iż lekarze, co do zasady, są kształceni i przygotowani do wykonywania czynności diagnostycznych i leczniczych - nie zaś przygotowywania opinii. Stąd problem, w jaki sposób przygotowywać ich do tego, by mogli współpracować z organami wymiaru sprawiedliwości w zakresie opiniowania.

Zwrócił również uwagę, iż zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy - pracodawca jest zobowiązany zwolnić pracownika w celu wykonania czynności biegłego, jednak w wymiarze nie większym, niż sześć dni w roku. Stąd, z zakresu medycyny, docelowo opiniować powinni biegli z zakładów medycyny sądowej i tylko tym winni się oni zajmować.

Odnosząc się do poruszonej na poprzednim posiedzeniu kwestii prowadzenia przez biegłych rejestrów spraw, w których wydawane były opinie, Pan Karol Śliwka jednoznacznie opowiedział się za zasadnością ich funkcjonowania.

Po wysłuchaniu stanowiska zaproszonych gości względem dotychczasowych ustaleń zespołu, Pan Karol Dałek zaproponował przejście do kolejnego punktu dyskusji - kwestii relacji powoływania w konkretnych sprawach biegłych sądowych ustanowionych przez prezesów sądów a tzw. biegłych *ad hoc*.

1. Uprawnienia organów do powoływania w konkretnych sprawach biegłych spoza listy - czy dopuszczalne zawsze, czy też warunkowo, jeżeli brak lub utrudnione pozyskanie biegłego sądowego z listy.

Pan Jerzy Chomont wskazał, iż z uwagi na fakt, że listy biegłych mogą nie obejmować wszystkich specjalności, niezbędne jest pozostawienie swobody w powoływaniu specjalistów także spoza list. Stanowisko to podzielił Pan Dariusz Laskowski.

Pan Tadeusz Widła podniósł, iż ograniczenie swobody sądu w wyborze biegłego godziłoby w jego samodzielność jurysdykcyjną. Wszelkie zmiany w tym zakresie wymagałyby nadto nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego oraz kodeksu postępowania karnego. W praktyce jest to jednak możliwe, a podobne rozwiązania funkcjonują w innych krajach. Wymagałoby to jednak zmiany modelu procesowego - jeżeli organ prowadzący postępowanie dysponowałby zamkniętą listą biegłych, strony winy mieć prawo do przedstawiania własnych dowodów z opinii biegłego, o takiej samej randze procesowej.

Pan Tadeusz Tomaszewski podniósł, iż był już kiedyś projekt ustawy o biegłych sądowych, zakładający możliwość powoływania w konkretnej sprawie jedynie biegłych z listy z tym, że Minister Sprawiedliwości miał decydować o wpisie na tę listę. Taki model nie zasługuje na aprobatę. Możliwe do zaakceptowania byłoby natomiast rozwiązanie, gdyby w takiej sytuacji o przyznaniu statusu biegłego sądowego decydował prezes sądu okręgowego. Podkreślił również, iż ograniczenie możliwości prowadzenia dowodów z opinii biegłych jedynie do tych, wpisanych na listy, wymagałoby bardzo szczegółowego rozważenia procedur naboru biegłych.

Jednocześnie, wprowadzenie rozwiązania ograniczającego możliwość powoływania biegłych spoza listy do wyjątkowych sytuacji, gdy brak jest możliwości zlecenia sporządzenia opinii stałemu biegłemu sądowemu, też rodzi problemy. Mogą one dotyczyć np. sytuacji braku odpowiedniego biegłego z listy, w obszarze właściwości sądu prowadzącego postępowanie - czy wówczas mógłby zostać powołany biegły *ad hoc*, czy też stosowny organ winien poszukiwać biegłego sądowego z innego miasta bądź części kraju?

Pan Tadeusz Widła opowiedział się za połączeniem powoływania biegłych z listy, w pierwszej kolejności, z zapewnieniem swobody w wyborze biegłych *ad hoc*.

Pogląd ten podzieliła Pani Ewa Sobińska, wskazując na zasadność rozwiązania umożliwiającego powoływanie biegłych spoza list, gdy brak jest możliwości przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego wpisanego, jeżeli nie może on podjąć się sporządzenia ekspertyzy, bądź występują inne utrudnienia.

Pan Romuald Tomczyk wskazał, że ocena powinna zawsze należeć do sądu, który decydowałby, jakiego biegłego chce powołać.

Pan Karol Śliwka podniósł, iż nie jest to optymalne rozwiązanie, z uwagi na fakt, iż biegli spoza listy nie muszą spełniać żadnych warunków, nie ciąży na nich żadne obowiązki związane z wykazywaniem kwalifikacji, doświadczenia - inaczej niż względem stałych biegłych sądowych.

Podsumowując, Pan Karol Dałek zaproponował, by w ustawie zawrzeć sugestię, iż biegli wpisani na listy winni być traktowani priorytetowo, co jednak nie wyłącza możliwości powołania biegłego spoza listy.

W ocenie Pan Romualda Tomczyka sam fakt istnienia listy stanowi wskazanie preferencji, żaden akt prawny nie powinien regulować tego dodatkowo.

Reasumując ustalono, iż we wstępnym projekcie, który przygotowuje Ministerstwo Sprawiedliwości do konsultacji z członkami zespołu, zaproponowanych zostanie - celem omówienia i dokonania wyboru - kilka rozwiązań w tym zakresie.

2. Prowadzenie list biegłych sądowych.

Pani Beata Sawicka-Felczak przedstawiła propozycję resortu w zakresie organizacji list biegłych sądowych. Polega ona na prowadzeniu i administrowaniu przez Ministra Sprawiedliwości jedną listą centralną, w oparciu o przekazywane przez prezesów sądów okręgowych listy biegłych ustanowionych przy tych sądach. Propozycja ta spotkała się z akceptacją, pod dyskusję poddano jednocześnie zakres danych, jakie winny znaleźć się na liście.

Pan Romuald Tomczyk opowiedział się za zawarciem na liście imienia, nazwiska, specjalizacji, wskazania sądu, przy którym biegły został ustanowiony oraz okresu ustanowienia, z pominięciem adresu.

Również Pan Karol Śliwka opowiedział się przeciw zamieszczaniu adresu biegłego na liście.

Pan Tadeusz Tomaszewski zwrócił uwagę, iż zakres danych winien odpowiadać koncepcji, jak zostanie ostatecznie przyjęta w zakresie modelu korzystania z dowodu z opinii biegłego. Jeżeli bowiem dopuszczalne byłoby przeprowadzanie takiego dowodu z opinii biegłego złożonej przez stronę - lista winna zawierać dane kontaktowe biegłych, by każdy mógł się zwrócić o sporządzenie ekspertyzy.

Wskazano również, iż lista centralna nie posiadająca informacji o danych kontaktowych biegłego będzie miała znacząco ograniczoną funkcjonalność. Uprawniony organ musiałby bowiem każdorazowo zwracać się do prezesa sądu, przy którym biegły został ustanowiony, o informację na temat jego adresu bądź numeru telefonu, celem nawiązania kontaktu i ewentualnego zlecenia sporządzenia opinii.

Jednocześnie podniesiono, iż w przypadku koncepcji szerokiego, powszechnego dostępu do centralnej listy biegłych sądowych, dane adresowe mogłyby być ujawniane, ale za zgodą biegłych.

W tym miejscu Pan Romuald Tomczyk powrócił do zagadnienia rękojmi wykonywania czynności biegłego sądowego i rozdał uczestnikom posiedzenia przygotowany przez siebie materiał „Uwagi o rękojmi”.

Pani Beata Sawicka-Felczak podsumowała, iż istnieje zgoda co do minimalnego zakresu danych, jakie winny się znaleźć na liście, wskazanego przez Pana Romualda Tomczyka. Kwestia adresu zostanie rozważona w roku przygotowywania projektu, przy uwzględnieniu faktu, iż lista centralna, w założeniu resortu, winna być udostępniona nie tylko organom wymiaru sprawiedliwości, ale zostać opublikowana w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Sprawiedliwości - w wersji elektronicznej. Podkreśliła również, iż Zespół nie jest władny rozstrzygnąć ostatecznie zagadnienia zmiany modelu opiniowania przez biegłych w zakresie wprowadzenia instytucji dowodów z opinii biegłych powoływanych przez strony. Kwestie te winny zostać rozstrzygnięte przez obie Komisje Kodyfikacyjne, w zakresie ich właściwości.

Kolejno, podniesiono problem uzyskiwania przez biegłych wpisów na listy w okręgach różnych sądów - czy rozwiązanie takie należy uznać za zasadne. Po dyskusji zgodzono się, iż wobec funkcjonowania centralnej listy, która obok wymienionych wcześniej danych mogłaby zawierać informacje o obszarze, na którym biegły wyraża gotowość działania, nie ma potrzeby ubiegania się przez biegłych o ustanowienie przy kilku sądach. Wpis na listę centralną i tak byłoby jeden.

W świetle powyższego zasygnalizowane zostało zagrożenie, iż biegli będą próbowali, w razie problemów z uzyskaniem wpisu w sądzie właściwym wedle miejsca zamieszkania czy prowadzenia działalności, uzyskać wpis tam, gdzie uda się ustalić, że postępowania sprawdzające prowadzone są w sposób najbardziej liberalny.

Zaproponowanym przez przedstawicieli resortu rozwiązaniem byłoby obowiązek składania przez kandydata na biegłego informacji, czy, a jeżeli tak, przy jakim sądzie, ubiegał się wcześniej o ustanowienie. Prezes sądu okręgowego byłby wówczas uprawniony do pozyskania informacji, z jakich przyczyn w innym sądzie kandydatowi odmówiono wpisu na listę biegłych sądowych. Dodatkowo, przejrzyste procedury naboru oraz świadomość prezesów, iż ustanowienie biegłego sądowego oznacza w praktyce uzyskanie przez niego

wpisu na listę ogólnokrajową i możliwości działania na terenie całego kraju, bez konieczności dalszych weryfikacji, powinny gwarantować rzetelne prowadzenie postępowań.

3. Instytucje uprawnione do opiniowania.

Kolejno wskazano, iż w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości, przygotowywany projekt ustawy winien objąć zakresem regulacji nie tylko biegłych - osoby fizyczne, lecz także podmioty instytucjonalne. Pierwszym problemem w tym zakresie, przy założeniu utworzenia, tak jak w przypadku osób fizycznych, list instytucji uprawnionych do opiniowania, na które wpis następowałby po spełnieniu określonych wymagań, jest określenie katalogu podmiotów, które byłyby zwolnione z procedury ubiegania się i uzyskiwania wpisu. Wydaje się, że winny to być podmioty, których statutowa działalność polega m.in. na przygotowywaniu opinii na potrzeby organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania.

W tym kontekście Pan Tadeusz Widła wskazał, że zwolnione z obowiązku wpisu na listę winny być instytucje naukowe i specjalistyczne.

Pan Tadeusz Tomaszewski zasugerował stworzenie trzech grup podmiotów - tych, które z istotny swej funkcji mogą przygotowywać opinie na potrzeby wymiaru sprawiedliwości i nie muszą uzyskiwać wpisu na żadną listę, tych, które mogą opiniować, lecz winny spełnić określone warunki i uzyskać wpis oraz tych, które w ogóle nie powinny być dopuszczone do opiniowania.

W toku dyskusji ustalono, iż bez uzyskiwania wpisu uprawnienia do opiniowania winy posiadać: Instytut Ekspertyz Sądowych im. prof. dra Jana Sehna w Krakowie, jednostki naukowe, rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne, laboratoria kryminalistyczne, zakłady medycyny sądowej.

Pan Tadeusz Widła podniósł problem laboratoriów kryminalistycznych różnych służb, w kontekście tego, by przygotowywane przez nie opinie w sprawach karnych nie były postrzegane jako nieobiektywne i nie były kwestionowane, z uwagi na przeprowadzający je podmiot. Wskazał również, iż wobec funkcjonowania laboratoriów w ramach różnych struktur, konieczne jest podjęcie decyzji, czy winny one zostać wskazane w projekcie ustawy, jako nie podlegające wpisowi na listy indywidualnie, poprzez ich wyliczenie, czy też poprzez kwalifikację za pomocą określonych kryteriów.

Pan Karol Śliwka wskazał na kwestię dotyczącą konieczności ewentualnej kontroli jakości funkcjonowania takich podmiotów.

Pan Dariusz Laskowski opisał zasady funkcjonowania laboratoriów kryminalistycznych służb, zwracając uwagę, iż przygotowywane przez nie opinie, co do zasady, nie powinny być kwestionowane jako nieobiektywne. Struktura jednostek w których funkcjonują przewiduje bowiem, iż zasadniczo nie podlegają one osobom pełniącym funkcje kierownicze w biurach dochodzeniowo-śledczych. Istnieje jednak, na wyższym szczeblu, jakiś wspólny zwierzchnik, co rodzi pytanie jak daleko należy sięgać, przy badaniu formalnej niezależności laboratoriów.

Pan Tadeusz Tomaszewski zaznaczył, iż w jego ocenie liczba podmiotów uprawnionych do wydawania opinii bez konieczności ubiegania się o wpis na listę winna być niewielka i dotyczyć jedynie szczególnych instytucji. Cała reszta winna podlegać weryfikacji.

Pogląd ten podzielił Pan Wojciech Kłosiński, wskazując, iż chęć uwzględnienia w ustawie bardzo dużej liczby podmiotów zwolnionych z wpisu na listę wymagałaby ciągłych nowelizacji, także w związku z możliwymi zmianami organizacyjnymi czy strukturalnymi uwzględnionych jednostek, wymagającymi korekt ich nazewnictwa bądź sposobu przywołania w ustawie.

Przedstawiciele Ministerstwa Zdrowia zobowiązali się przedstawić informacje, w jaki sposób możliwe byłoby rozstrzygnięcie kwestii podmiotów opieki zdrowotnej, w zakresie ich „akredytacji” do opiniowania, bez konieczności uzyskiwania wpisu na listę biegłych instytucjonalnych.

Na tym posiedzenie zakończono.

Termin kolejnego posiedzenia został wyznaczony na dzień 20 września 2011 r., na godz. 11.00.

D Y R E K T O R
Departamentu Organizacyjnego

Karol Dałek
sędzia